

מפסחו של זה ולא מפסחו של זה, שחלקו של כל אחד מהשותפים בעבד אינו יכול להימנות בלי רשותו על פסחו של השותף האחר¹⁰⁷.

מִי שְׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוּרִין - לֹא יֹאכַל מִשְׁלֵי רַבּוֹ שמן הסתם אין דעת רבו להמנות על פסחו את חלק החירות שבו. אלא יאכל משל עצמו¹⁰⁸:

משנה ב

הָאֹמֵר לְעַבְדּוֹ: צֵא וּשְׁחוּט עָלַי - עבוּרֵי אֵת הַפֶּסַח ולא פירש מה לשחוט עבורו, גדי או טלה, אם שָׁחַט גְּדִי - יֹאכַל הָאֵדוֹן, אם שָׁחַט טֶלֶה - יֹאכַל. אם שָׁחַט גְּדִי וְטֶלֶה - יֹאכַל מִן הָרֵאשִׁוֹן שנשחט, והשני יישרף¹⁰⁹.

שָׁבַח הַעֶבֶד מָה אָמַר לוֹ רַבּוֹ, בִּיצַד יַעֲשֶׂה? יִשְׁחוּט טֶלֶה וְגְדִי וַיֹּאמֶר: אִם גְּדִי אָמַר לִי רַבִּי, יִהְיֶה גְּדִי שְׁלֹוֹ - בְּשִׁבִּילוֹ וְטֶלֶה שְׁלִי - בְּשִׁבִּילִי.

הראשון ולא מן השני, דקיי"ל אין נמנין על ב' פסחים כאחד לאכול איזה מהם שירצה, דאין ברירה, וכי בעי למיכל מהא, דלמא בשעת שחיטה לא הוה דעתיה עליה: שכתב מה שאמר. שפירש לו גדי או טלה, וזה שכח: וטלה שלי. בגמרא מוקי לה כגון שהלך העבד אצל רועה הרגיל אצל רבו ורוצה בתקנתו, ואמר לו, אם גדי אמר לך רבך גדי שלו וטלה שלך ע"מ שאין לרבך רשות בו,

ביאורים והרחבות

107. בגמרא (פח, א) למדין שמשנתנו האוסרת לעבד לאכול משני השותפים, מדברת בכגון שהבעלים מקפידים מלהנות זה מזה, ואינם רוצים שהעבד יהנה משל השני. אבל במקום שאינם מקפידים, יאכל משל מי שירצה.

108. בגמרא (שם) למדין שמשנתנו (שאמנם משל רבו לא אוכל, אך אוכל משל עצמו) היא כדעת משנה אחרונה (היינו אחר שחזרו בית הלל להורות כבית שמאי), אבל משנה ראשונה, אינו אוכל לא משל רבו ולא משל עצמו. דתנן: מי שחציו עבד וחציו בן חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי בית הלל. בית שמאי אומרים: תקנתם את רבו, ואת עצמו לא תקנתם, לישא שפחה אינו יכול שכבר חציו בן חורין, לישא בת חורין אינו יכול שעדיין חציו עבד, יבטל?! והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר: "לא תהו בראה" אלא "לשבת יצרה"? אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו, וחזרו בית הלל להורות כבית שמאי. והואיל ובידינו לשחררו - הרי הוא כבן חורין ואוכל משל עצמו.

109. בגמרא (פח, ב) שאלו: פשיטא שאם שחט גדי יאכל? והשיבו שהמשנה מחדשת, שאף על גב שבמשך כל השנה רגיל בְּטֶלֶה, היות ולא פירש מה ישחט - סומך על העבד. שואלת הגמרא על המשך המשנה: שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון, והא תניא: אין נמנין על שני

ר' עובדיה מברטנורא
שימנה עם האחד: לא יאכל משל רבו. אבל משל עצמו אוכל, דכיון דדינא הוי דכופין את רבו וכותב לו גט שחרור, אע"פ שעדיין לא נשתחרר הרי הוא כבן חורין, הילכך אוכל משל עצמו: ב שחט גדי יאכל. רבו ממנו. ואע"ג דבכל שאר פסחים רגיל תדיר בטלה, כיון דלא פירש לו עליה סמך: יאכל מן הראשון. והשני ישרף. ובגמרא מוקי לה דוקא במלך ומלכה, אית דאמרי משום שלום מלכות, ואית דאמרי מפני שסומכין על עבדיהם ואין מקפידים על סעודתן אם גדיים אם טלאים, הילכך יאכל מן הראשון כיון דליכא קפידא, דבראשון יצאו ידי חובתן. אבל אינשי דעלמא דקפדי, לא יאכל לא מן

**וְאִם טָלָה אָמַר לִי רַבִּי, יֵהָא טָלָה שְׁלֹו וְגַדִּי
שְׁלִי¹¹⁰.**

אם אחר ששחט טלה וגדי והתנה כנזכר, בא ושאל את רבו וְשָׁכַח גם רבו מָה אָמַר לוֹ לעבד - שְׁנֵיהֶם - גם הטלה וגם הגדי יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׁרֵפָה לפי שהם קרבנות שאין יודעים מי נמנה עליהם, וּפְטוּרֵין האדון והעבד מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי¹¹¹:

משנה ג

**הָאֹמֵר לְבָנָיו: הֲרֵינִי שׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל מִי
שְׁיַעֲלָה מִכֶּם רֵאשׁוֹן לְיְרוּשָׁלַיִם וַיִּגִיעַ אֵלֶיהָ, בֵּינָן
שְׁהֶכְנִיס הָרֵאשׁוֹן מִן הָאֲחִים רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ לַתּוֹךְ
יְרוּשָׁלַיִם - זָכָה בְּחֻלְקוֹ וּמוֹנֵף אֶת אָחָיו עִמּוֹ¹¹².
לְעוֹלָם נִמְנָן עָלָיו - יְכוּלִים לְהַצְטַרֵף לַחֲבוּרָה**

וליהמנות על הפסח¹¹³, עַד - כל זמן שְׁיֵהָא בּוֹ לפחות בְּזֵית בֶּשֶׂר לְכָל אֶחָד
וְאֶחָד מִמְנוּיָו.

ביאורים והרחבות

פסחים כאחד? ותרצו: מתניתין במלך ומלכה (שאינן מקפידין על סעודתן אם גדיים אם טללים, הילכך אין כאן דין ברירה, לפיכך יאכל מן הראשון. אבל בשאר בני אדם - הדין הוא ששניהם יישרפו) והתניא (וכן שנינו בבביתא סיוע לתירוץ זה): אין נמנין על שני פסחים כאחד. ומעשה במלך ומלכה שאמרו לעבדיהם צאו ושחטו עלינו את הפסח, ויצאו ושחטו עליהן שני פסחים, באו ושאלו את המלך אמר להם לכו ושאלו את המלכה, באו ושאלו את המלכה אמרה להם לכו ושאלו את רבן גמליאל, באו ושאלו את רבן גמליאל, אמר להם: מלכה ומלך דדעתן קלה עליהן (ותלויים על עבדיהם, ואין זה חשוב בעיניהם אם יאכלו טלה או גדי), יאכלו מן הראשון, אגן לא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני (שאנו מקפידים ולא סומכים על בחירת העבדים).

110. בגמרא (פח, ב) שאלו: כיצד הטלה של העבד, הרי מה שקנה עבד קנה רבו? והשיבו שמדובר כאן כשהעבד הולך אצל רועה שרבו רגיל אצלו, ונוח לרועה בתקנת רבו, לכן מקנה הרועה לעבד את אחד מהם על מנת שאין לרבו רשות בו, ועל סמך תנאי זה קונה העבד לעצמו.

111. בגמרא (פח, ב) למדין בשם אביי שנפטר בפסח זה, דווקא כאשר שכח רבו מה אמר לו לאחר זריקת הדם, ונמצא שבזמן זריקת הדם היה הפסח ראוי לאכילה, שהרי אפשר היה לברר מה התכוון הרב, אבל אם שכח לפני זריקת הדם, כיוון שבשעת זריקת הדם לא היה ראוי לאכילה - חייבים בפסח שני.

112. בגמרא (פט, א) למדין בשם רבי יוחנן שהאב כבר מינה מעיקרא את בניו לאכול עמו את קרבן פסח, וכעת הוא בא לזרזן במצוות, ולכן יצר תחרות ביניהם שמי שיגיע ראשון יזכה עבור אחיו.

113. פירוש: התורה מצווה בענין עשיית קרבן פסח (שמות יב, ג-ו): "וַיִּזְבְּרוּ אֶל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל

ר' עובדיה מברטנורא

אחריו על ידו: עד שיזרק הדם. לעולם יכול לימשך, אפילו אחר שחיטה עד שיזרק הדם. ומודה רבי שמעון דאין נמנין אלא עד שישחט. ואין הלכה כר' שמעון: ד הממנה אחרים על חלקו. אחד מבני חבורה שהמנה אחרים על חלקו, בלא דעת חבורה: רשאין בני חבורה לומר לו. טול את שלך וצא ואכול אתה וחברך, שאין בני חבורה מתרצים להיות כל אלו הדעות בחבורתן. ואית ליה להאי תנא פסח נאכל בבי חבורות: ה זב שראה שתי ראיות. שטמא טומאת ז' ואין טעון קרבן: שוחטין עליו. ואע"פ שלא העריב שמשו. והוא שטבל בשעת השחיטה דהא חזי למיכל לאורתא.

נְמַנִּין על הפסח כל הרוצים להימנות עליו, וכן **וּמוֹשְׁכֵינָא אֶת יְדֵיהֶן מִמֶּנּוּ** - אם רוצים לבטל את מינויים, **עַד שִׁישְׁחוּט** ומשישחט הפסח - אין להימנות ואין לבטל.

רְבִי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: יכולים למשוך ידיהם אפילו **עַד שִׁיזְרוֹק עָלָיו אֶת הַדָּם** אך מודה שאין נמנים עליו אלא עד שישחט¹¹⁴:

משנה ד

הַמְּמַנֶּה עִמּוֹ אַחֲרָיִם בְּחֻלְקוֹ בקרבן הפסח, מבלי ליטול רשות משאר בני החבורה, **רְשָׁאִין בְּנֵי חֲבוּרָה לְתַנּוּ לוֹ אֶת הַחֶלֶק שְׁלוֹ** ולומר לו "טול את חלקך וצא אתה ואורחך למקום אחר", **וְהוּא** ואורחיו **אוֹכְלֵי מִשְׁלֹ** בחבורה עצמאית, **וְהֵן** שאר בני החבורה **אוֹכְלֵי מִשְׁלָהֶן**, שהרי למדנו (לעיל ז, יג) שרשאים לאכול פסח אחד בשתי חבורות:

משנה ה

זב¹¹⁵ שְׁרָאָה שְׁתֵּי רְאִיּוֹת של זיבה, וטמא שבעה ימים ואינו טעון קרבן - **שׁוֹחֲטִין עָלָיו** את הפסח **בְּשִׁבְעֵי** שלו אם חל בערב

ביאורים והרחבות

לאמר **בְּעֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבַיִת אֶבֶת שֶׁה לְבַיִת**. ואם ימַעַט הַבַּיִת מֵהֵיּוֹת מִשָּׁה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנּוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִקְסַת נִפְשׁוֹ, אִישׁ לְפִי אֶכְלוּ תִּכְסּוּ עַל הַשָּׂה. שֶׁה תָּמִים זָכַר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם, מִן הַכֹּפְּשִׁים וּמִן הָעֵצִים תִּקְחוּ. וְהִיָּה לָכֶם לְמִשְׁמַרְתָּ עַד אֲרֻבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קֵהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרָבִים". משנתנו דנה עד מתי מותר לו לאדם להצטרף (להמנות) לחבורה לאכילת קרבן פסח. ואדם שנמנה לחבורה, עד מתי מותר לו להתחרט.

114. בגמרא (פט, א) למדין בשם אביו שמחלוקת תנא קמא ורבי שמעון עד איזה שלב אפשר להימשך מן הפסח, תלויה באופן בו דורשים את הפסוק (שמות יב, ד): "וְאִם יִמַעַט הַבַּיִת מֵהֵיּוֹת מִשָּׁה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנּוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִקְסַת נִפְשׁוֹת אִישׁ לְפִי אֶכְלוּ תִּכְסּוּ עַל הַשָּׂה". תנא קמא דורש - מחייתה דשה, כלומר רק בעוד שהה חי אפשר לחזור ולהתחרט מחבורה הזו, ורבי שמעון דורש - מהוייתה דשה, כלומר כל עוד לא הושלמו בו כל עבודות הקודש, היינו עד שיזרק הדם. אבל להימנות על הפסח, אף רבי שמעון מודה שאין נמנים עליו עד שישחט, שנאמר "בְּמִקְסַת נִפְשׁוֹת", היינו מינוי, ורק אחר כך כתוב "תִּכְסּוּ", כלומר תשחטו, משמע שהמינוי צריך להיות קודם השחיטה.

115. **הַקַּדְמָה**: הרואה ראייה אחת של זוב, הרי הוא כבעל קרי (הזוב האמור בתורה - הוא שכבת זרע הבאה מחלי החללים, שהיא מתקבצת בהם, וכשיוצא הזוב אינו יוצא בקישוי כשכבת זרע, ואין ביציאתו תאוה ולא הנאה, אלא נגרר ויורד כמו בצק של שעורים, דהה כלובן ביצה המוזרת. אבל שכבת זרע -